

Lenini gondolatok a hátország és hadtáp háborús szerepéről

Fordította: Horváth Sándor őrnagy

A hadügy történetében először a marxizmus klasszikusai voltak azok, akik tudományos álláspontból közelítették meg a hátország és a hadtáp problémáját. Ők tárták fel a hátország szerepét a háború folyamatában, és a hadtáp jelentőségét annak kimenetelében. Lenin azt tanította, hogy a győzelem kivívása szempontjából a hátország döntő jelentőséggel bír. „A komoly hadviseléshez erős, szervezett hátország szükséges” (Lenin összes művei, 35. kötet, 409. oldal). Ez a következtetés a fegyveres erők és a népgazdaság sokoldalú viszonyának dialitikus elemzésén alapul, mely szervesen kapcsolódik a hadtáp fogalom tartalmához.

Meg kell jegyezni, hogy a „hátország” fogalom a hadügyben kétfajta értelmezésben használatos, előfordulhat szűkebb és tágabb értelemben. Minden dolog kifejezhető mennyiségi oldalról: mennyi fém kerül kiolvasztásra, mennyi szén, kőolaj kerül kibányászásra, mennyi a számbavehető népesség stb? Ezek a szempontok vezérelték a burzsoá hadtáp teoretikusokat még jóval az első világháború előtt és az azt követő években. Alapelveiben a hátországgal kapcsolatban azonos nézeteket osztanak az imperializmus modern hadügyi elméletei is.

Természetes a működő csapatok technikával, fegyverzettel, élelemmel és más ellátmányi fajtákkal való biztosítása szempontjából az anyagi termelés mennyiségi oldala igen nagy jelentőséggel bír. Ezt, mint semmi mást, világosan megértette Lenin „... az kerekedik körül, akinek jobb a technikája, a szervezettsége, a fegyelme és jobbak a gersei.” (Lenin összes művei 36. kötet 110. oldal). Aláhúzta a nehéziparnak, mint a front részére minden szükséges eszközt biztosító népgazdaság alapjának szerepét.

Azonban, ha mi megkíséreljük végigvezetni a háborús győzelem feltételeit, közvetlenül az ipar elért termelési volumenéből, akkor nem veszünk figyelembe számos meghatározó történelmi tényezőt. Ha csupán a termelés volumenéből indulunk ki, akkor nem lehet megérteni, hogy a fiatal Szovjet Köztársaság egy szétvert gazdasággal miért mért vereséget a belső ellenforradalom és az Antant-hatalmakkal vívott egyenlőtlen küz-

delemben. akiknek az ipari termelési színvonala tízszer magasabb volt a mi országunkénál?

Mint ismeretes, a Nagy Honvédő Háború éveiben a Szovjetunió ipari termelés volumenében alatta állt a fasiszta Németországnak, amely nem csak a saját ipari potenciájával támadott, hanem igénybe vette csatlósainak, a leigázott országoknak erőforrásait. Különösen jelentőssé vált ez a különbség azután, hogy a hitleristák megszállták a Szovjetunió területének egy nagy kiterjedésű részét. Nem sokkal ezután az egész világ előtt világossá vált, megmutatkozott, ami lehetetlennek látszott: a háború folyamán a Szovjetunió túlhaladta a fasiszta Németországot valamennyi alapvető fegyverfajta és haditechnikai eszköz termelésében és megsemmisítette az agresszort.

Az utóbbi években — az Amerikai Egyesült Államokhoz viszonyítva — az ipari termelés fejlettségének alacsonyabb szintjén a Szovjetunió képessé vált arra, hogy sikeresen megszervezze a legmodernebb fegyverek és haditechnikai eszközök termelését. Jóllehet, a Varsói Szerződés országai az együttes termelési volumenben talán még nem érték el az agresszív NATO-tömbhöz tartozó tagállamokét, azonban a szocialista országok védelmi pajzsa megbízhatóan oltalmazza a baráti népeket, akik alkotó munkával vannak elfoglalva. A burzsoá gondolkodás nem képes elfogulatlanul és objektíve értékelni, a szocialista országok kétségtelen jelentőségét. Ennek ellenére kénytelenek voltak az egész világ előtt elismerni a szocialista építés hatalmas eredményeit. Érthető, hogy emellett ők nem tudtak elmenni. Ezért helyezik a főhangsúlyt a nemzetgazdaság mennyiségi oldalának bemutatására, kihangsúlyozására. A gazdaság mennyiségi oldalaiából indul ki minden véleményében és következtetésében a híres amerikai szakértő Ekklsse ellentengernagy „A háterszág szerepe a háborúban” c. könyvében.

Az USA másik hadtáp és hadigazdasági specialistája Knoip professzor „Az állam hadipotenciálja” c. monográfiájában kategorikus formában tagadja a társadalmi rendszer hatását az ország hadigazdasági lehetőségeire. Azt írja, hogy „a közigazgatás formája és a társadalmi rendszer távol áll attól, hogy döntő szerepet játsszon a hadipotenciál meghatározásban”.

Lenin hatalmas érdeme abban áll, hogy a meggyökeresedett, helytelen nézetek ellenére, amelyek a háterszág és annak gazdasági lehetőségei vonatkozásában fennálltak, a tudomány oldaláról közeledett e probléma eldöntéséhez, a dialektikus materializmus álláspontja alapján feltárta azokat a tényezőket, amelyeket a kutatók nem tudtak, vagy nem akartak meglátni. Még az októberi forradalom előtt V. I. Lenin megjegyzést tett arról, hogy a háború menete szempontjából nagy jelentőséggel bír a társadalom gazdasági szervezete, a társadalmi viszonyok jellege, hogy a szocialista termelési viszonyok hatalmas előnyt adnak a harcoló népek.

Magától értetődik, a termelés fejlődése egy meghatározott ütemének szükségessége, különösen a nehézipar területén. Ennek fejlesztéséről való gondoskodás most is a kommunista párt figyelmének középpontjában áll. „A közeli és a várható jövőben — mondja a SZKP XIV. kongresszusának határozata — a nehézipar fejlődésének magas üteme képezi alapját a bővített újratermelésnek, a népgazdaság műszaki fejlesztésének a szov-

jet állam légvédelmi erejének." Szükség van a kultúra, a tudomány meghatározott színvonalára is. „Tudomány nélkül — hangoztatja Lenin — nem lehet korszerű hadsereget építeni!” (Lenin összes művei 40. kötet 113. oldal, oroszul.) A tudomány fejlődése szintén nagymértékben függ a társadalom gazdasági szervezetétől.

Fontos kihangsúlyozni, hogy a gazdaságot Lenin szűkebb és tágabb értelemben vizsgálta. Szűkebb értelmezésben ez az ipar fejlődésének elért színvonala, ami mennyiségi dimenziókkal fejezhető ki. A gazdaság szélesebb értelmezése a termelés fejlődési színvonala és a társadalom gazdasági szervezete egybefoglalva.

Természetesen felmerült a kérdés, miért tulajdonít Lenin éppen a társadalom gazdasági szervezetének, a termelési viszonyok jellegének ilyen döntő jelentőséget a háborúban? Ez abból ered, hogy éppen a gazdasági rendszer a feltétele a termelő erők fejlődési ütemének, kihasználásuk hatékonyságának, ez határozza meg az állam szilárdságát a hátrország életképességét.

A gazdasági rendszer és a társadalom ennek megfelelő szerkezete meghatározza az alapot a szubjektív tényezők számára, ugyanis meghatározzák az előfeltételeket a lakosság és a fegyveres erők megfelelő normális szellemének megteremtéséhez és erősítéséhez, a tudományok fejlesztésében — közöttük a hadtudományt is beleértve —, meghatározzák a politikai pártok, állami és hadügyi szervek szervező, politikai-nevelő és egyéb tevékenységének hatékonyságát.

Mindezekkel együtt szükséges még azt is aláhúzni, hogy a szocialista gazdaság előnyei nem bontakoznak ki maguktól, automatikusan. Ezek realizálásában döntő szerepet játszik a marxista párt, amely a szocialista állam védelmének valamennyi kérdését irányítja, egyesíti és tömöríti a hadsereg és a nép összes erőfeszítését.

„Párt nélkül — tanítja V. I. Lenin —, amely acélos és edzett a háborúban, párt nélkül, amelynek léte bizalmat és teljes tiszteletet élvez az adott országban, párt nélkül, amely okosan halad a tömegek érdekeiben és vezeti őket az ilyen háborúban, nem lehet sikereket elérni.” (Lenin összes művei, 41. kötet, 27. oldal, oroszul.)

E lenini tanítás rendíthetetlenségét igazolja hazánk egész történelme. A nehéz háborús megpróbáltatások éveiben a kommunista párt, mint valódi harcos párt lépett fel. A polgárháború idején döntő erő volt, abban, hogy mozgósította az összes erőket az ellenség szétzúzására. A párt teljes mértékben bírta a tömegek bizalmát a Nagy Honvédő Háború éveiben is, bátran vállalta a felelősséget a szocialista haza sorsáért, és a világreakció legfélelmetesebb erői — a fasiszta Németország és az imperialista Japán — ellen hatalmas győzelemre vezette a szovjet népet.

Az újkor háborúit elemezve Lenin megállapította, hogy a „kapcsolat az ország hadereje, valamint gazdasági és kulturális rendszere között soha nem volt olyan szoros, mint napjainkban”. (Lenin összes művei, 9. kötet, 156. oldal, oroszul.)

A történelem teljesen igazolja ezt a lenini következtetést. A közvetlen hadifelhasználás az első világháborúban — mindkét fél részéről tízszerese volt a megelőző 113 év alatt vívott összes háborúkénak. A második világháborúban a háborús felhasználás ötszörösen meghaladta az

első világháború fogyasztását, amellet, hogy ennek alapvető részét a technika és fegyverzet képezte. Jelentősen megnövekedett a „háború ipara” a személyi állomány szakmai, technikai minőségének szerepe, amely nem független a társadalom kulturális és műveltségi szintjétől.

Sok az új vonás a front és a hátország kapcsolatában a rakéta-nukleáris világháborúban. Ez hatalmas anyagi eszközöket követel, a hadigazdaság fejlesztését teszi szükségessé. Számításba kell venni, hogy a tudományos-technikai forradalom több oldalról meghatározza a haditermelési tevékenységet, problémákat állít a vetélkedésben a tudományos-technikai területen. 1969 júniusában L. I. Brezsnyev, a kommunista és munkáspártok értekezletén tett felszólalásában méltatta a Szovjetunió eredményeit és egyidejűleg aláhúzta, hogy nem szabad csökkenteni azokat az erőket, amelyeket a tudományos-technikai területen folyó versenyre szánunk — a harc itt közvetlen és igen nehéz lesz.

Új követelményeket állít a hátországgal és hadtáppal szemben a koalíciós háború. A világháborúra készülve, az imperialisták tömörítik erőiket, katonai-politikai tömböket hoznak létre, nemzetközi gazdasági szerveket létesítenek stb. E körülmények között különösen aktuális Lenin tanítása az antiimperialista erők egyesülésének szükségességéről. „Az imperialista hatalmak óriási tömbjével szemben mi, akik harcolunk az imperializmus ellen, kiállítjuk saját szövetségeseinket, ami megköveteli a szoros katonai együttműködést, és minden próbálkozást ezen egyesülés megszervezése ellen úgy vizsgálunk, mint teljesen megengedhetetlen lehetőséget, mint a nemzetközi imperializmus elleni harc elárulását... Mi azt mondjuk: szükséges a katonai erők összefogása, egysége, annak az egységnek a támadása megengedhetetlen.” (Lenin összes művei, 40. kötet, 98—99. oldal, oroszul.)

Az imperialista agresszor szétverésének biztosítása céljából szükség van a szocialista országok minden erejének egyesítésére, hátországaink minden eszközzel való erősítésére — és azt, mint a szocialista országok koalíciós hadtápját, hátországát vizsgáljuk.

A hátország és hadtáp lehetőségeinek felhasználása a korszerű háborúban és minden szinten — mint ez ezelőtt is volt — függ a társadalmi rendszer jellegétől, a társadalom gazdasági és politikai szervezetétől, a párt-, állami és hadvezetés rugalmasságától.

V. I. Lenin tanított bennünket az egység és centralizáció szükségességére a politikai és katonai vezetésben a hadsereg ellátásának minden területén, az anyagi lehetőségek gondos számbavételére a hadművészetek és háború tervezése során.

Ez az alapelv helyesen tükröződött a polgárháború éveiben, mindezekelőtt a felsőbb szintű katonai-állami testületek szervezésében. A Védelmi Tanács feladata volt a fegyveres küzdelem, az egész hátország és a hadsereg ellátásának irányítása. Szervezetében képviselve voltak a katonapolitikai szervezők, akik közvetlenül foglalkoztak a front ellátásának kérdéseivel.

A polgárháború tapasztalatát, az ország védelmének valamennyi területén a katonai-politikai vezetés egységéről szóló lenini alapelvet ragyogóan megerősítette és a gyakorlatokon tükrözte a Nagy Honvédő

Háború éveiben az Állami Védelmi Bizottság létrehozása. Ez az ország oltalmazásának valamennyi kérdését irányító felső szintű szerv volt, egységes cél alapján irányította valamennyi párt-, állami és katonai szervezetét, a népgazdaság valamennyi ágát, a dolgozók erőfeszítéseit, a háttországban, a katona életét a fronton abból a célból, hogy az egész országot egy egységes haditáborrá tömörítse.

A front és a háttország közötti kapcsolatot biztosító szükséges szint a fegyveres erők hadtápjá. Azonban ennek tevékenysége nem korlátozódik csupán a közvetítő funkciókra a népgazdaság és a front között — hanem kiterjedt az utanszállításra, tárolásra, az anyagi és technikai eszközök szétosztására, sebesültek és az üzemképtelen harci technika hadműveleti zónákba való hátraszállítására stb. A hadsereg és flotta szerves részeként a fegyveres erők hadtáp szervei aktívan részt vesznek a különböző méretű hadicselekmények tervezésében és előkészítésében, kiindulva, a meghatározott, előttük álló feladatokból és a reális helyzetből; a biztosítási terület vonatkozásában meghatározzák a csapatok szükségleteit az anyagi eszközök összes fajtáiban, a haditevékenység anyagi és technikai biztosításának eljárásait és formáit, és e tekintetben befolyást gyakorolnak — egy oldalról a haditevékenységek tervezésére, másik oldalról a termelés szervezésére, elsősorban azokban az ágazatokban, amelyek az állam háborús szükségleteit biztosítják.

Lenin tanította, hogy az új kiképzésű hadsereg azon klasszikus alapelvek szerint épül fel, mely szerint meghatározó szerepe van a pártvezetésnek, hogy a vörös tisztek, a párt politikájának aktivistái, a szocialista ideológiai tényezői saját hazájának odaadó hívei kell legyenek. Csak ekkor „lesz tekintélyük a katonák előtt és csak ők tudják majd megszilárdítani hadseregünkben a szocializmust. Az ilyen hadsereg legyőzhetetlen lesz”. (Lenin összes művei, 37. kötet, 189. oldal.)

A szovjet tisztek harci és politikai képzésükben túl kell szárnyalják a burzsoá hadseregek tisztjeit. Elmélyült ismeretekkel kell rendelkezniük szakmájuk területén, magas általános műveltség kell jellemezze őket. Feltárva az összes szovjet párt- és állami vezetőkkel szemben támasztott adott követelmények jellegét, Lenin azt mondta, hogy azoknak kompetenseknek kell lenniük, és ismerniük kell a technika korszerű színvonalát, el kell igazodjanak a várható tudományos művelődés anyagaiban. (Lenin összes művei, 40. kötet, 215. oldal.)

Az elmondottakból következik, hogy a fegyveres erők különböző haderőneveiben, fegyvernemeiben szolgálatot teljesítő tisztek — közöttük a hadtáp tisztek — kötelesek állandóan szélesíteni szaktudásukat és szakismereteiket, tökéletesíteni alarendeltjeik tanítását és nevelését, felhasználni a hadügy tudományos szervei által kidolgozott elveket saját munkájukban, amelyek nélkül elképzelhetetlen a parancsnoki káderek gyümölcsöző tevékenysége általában és a csapatok szervezetszerű hadtápjának irányításában.

A lenini tanításból kiindulva, számításba véve a szovjet fegyveres erők fejlesztésének valamennyi tapasztalatát, meg lehet állapítani azoknak a sajátos kvalitásoknak a sorát, amelyek a hadtáp tisztjeit kell, hogy jellemezzék.